

Temanotat:

**Jemen/Saudi-Arabia: Jemenitter og
andre arbeidsmigranter i
Saudi-Arabia**

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos rapporter og temanotater er basert på opplysninger fra både åpne og anonyme kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder.

Informasjonen som blir lagt fram i rapportene og temanotatene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos rapporter og temanotater er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

© Landinfo 2015

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo
Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Storgata 33 A

Postboks 8108 Dep

N-0032 Oslo

Tel: 23 30 94 70

E-post: landinfo@landinfo.no

www.landinfo.no

SUMMARY

The Kingdom of Saudi Arabia has a large migrant population within its borders. Yemeni nationals, among them both legal and illegal migrants, constitute a large group, presumed to be between one and two million people. Like all migrants from other countries, Yemeni nationals legally residing in the Kingdom, have limited rights and no protection against mass deportations for political reasons. Illegal migrants have no rights at all.

Saudi Arabia looks at the political and security developments in Yemen as essential for its own national security. The Kingdom therefore consider it important and necessary to be involved in Yemeni politics, both directly and indirectly.

SAMMENDRAG

Kongedømmet Saudi-Arabia har en stor migrantbefolkning innenfor sine grenser. Jemenittiske borgere, blant dem både legale og illegale migranter, utgjør en stor gruppe, anslagsvis mellom en og to millioner personer. I likhet med alle migranter fra andre land, har jemenittiske borgere med lovlig opphold i kongedømmet begrensede rettigheter og ingen beskyttelse mot massedeporasjoner av politiske grunner. Illegale migranter har ingen rettigheter i det hele tatt.

Saudi-Arabia ser på den politiske og sikkerhetsmessige utviklingen i Jemen som viktig for sin egen nasjonale sikkerhet. Kongedømmet ser det derfor som viktig og nødvendig å være involvert i jemenittisk politikk, både direkte og indirekte.

INNHold

1. Innledning	5
2. Jemenitter i Saudi-Arabia	5
2.1 Antatt antall	5
3. Kort om Saudi-Arabia	7
3.1 Stat og samfunn	7
3.2 Arbeidsmigranter og arbeidsliv	8
4. Arbeidsmigranter med lovlig opphold	9
4.1 Innreise, arbeidstillatelse og yrkeskategorier	9
4.2 Nasjonalitet og yrkeskategori	9
4.3 Arbeidsforhold, diskriminering og misbruk	10
5. Andre muligheter knyttet til lovlig opphold og arbeid	11
5.1 Gjenforening med familie	11
5.2 Inngåelse og oppløsning av ekteskap	11
5.3 Helsetjenester	11
6. Forhold for barn av lovlige migranter	12
6.1 ID-dokumenter	12
6.2 Sponsor for barn	12
6.3 Skolegang	13
7. Utreise og senere innreise til Saudi-Arabia	13
8. Illegale migranter	14
8.1 Hajj, umrah og ulovlig grensepassering	14
8.2 Mangel på rettigheter	14
8.3 Reaksjoner på ulovlig opphold	15
8.4 Mangel på mulighet for å søke beskyttelse	15
9. Deportasjon og amnesti	16
9.1 Deportasjon	16
9.2 Amnesti	17
10. Deportasjon av ulovlige migranter i 2015	17
10.1 Stopp i deportasjonen av jemenittiske borgere	17
11. Den saudi-jemenittiske grensen	18
11.1 Bygging av grensegjerde	19
12. Referanser	20

1. INNLEDNING

Dette temanotatet tar sikte på å belyse situasjonen for arbeidsmigranter i kongedømmet Saudi-Arabia, med vekt på jemenittiske statsborgere. Notatet redegjør for temaer som er av særlig relevans for utlendingsforvaltningen.

Informasjonen som presenteres, ble delvis innhentet under en reise til Saudi-Arabia i oktober 2014. Saudi-Arabia er et lukket land, og myndighetene offentliggjør i liten grad fakta om og kritikk av ulike samfunnsforhold. Det gjelder også spørsmål rundt forhold for migranter. Myndighetskontroll og landets samfunnsmessige organisering innebærer at adgangen til kilder er svært begrenset.

Delegasjonen fra Landinfo møtte representanter for utenlandske ambassader i Riyadh, konsulater i Jeddah samt to humanitære organisasjoner med begrenset mandat og tilstedeværelse i landet. Dette notatet gir en oppsummering av informasjon og synspunkter gitt i møter med nevnte kilder, supplert med åpen og offentlig tilgjengelig informasjon fra skriftlige kilder før og etter reisen.

2. JEMENITTER I SAUDI-ARABIA

2.1 ANTATT ANTALL

Det bor svært mange jemenittiske borgere i kongedømmet Saudi-Arabia, og slik har det vært i mange år. Det har både geografiske, historiske og økonomiske årsaker.

Jemen og Saudi-Arabia deler en omtrent 180 mil lang grense (Al-Hatlani 2015; Aboudi 2014; Yemen Post 2013). Grensen er porøs, og det foregår en omfattende smugling av illegale migranter, våpen og narkotika. Stammer og klaner som er i slekt, bor på begge sider av grensen, og disse lever av smugling, hvilket gjør smuglervirksomheten omtrent umulig å kontrollere for begge lands myndigheter. Saudi-Arabia har lenge vurdert grensen som en alvorlig sikkerhetsrisiko (Gulf News 2014b; IRIN 2014b; Reuters 2014).

Provinsene Asir, Jizan og Najran sørvest i Saudi-Arabia var tidligere ansett som jemenittisk territorium. Med Taif-avtalen i 1934 ble deler av grensen mellom de to landene for første gang fastslått, og de tre provinsene innlemmet i Saudi-Arabia. Den endelige grensen mellom de to landene ble fastslått ved Jeddah-avtalen i år 2000. Grensereguleringen i 1934 er en av årsakene til at mange saudiere er av jemenittisk opprinnelse (Orkaby 2015; Whitaker 2015; Yemen Post 2013).

Saudi-Arabia er et av verdens rikeste land grunnet de store oljeinntektene. Jemen er det fattigste og minst utviklede landet i den arabiske verden. Jemen er også det landet på den arabiske halvøya med størst befolkning, omtrent 25 millioner innbyggere. Saudi-Arabia har siden 1960-tallet vært blant Jemens aller viktigste økonomiske bidragsyttere, og finansiert utdannings- og helseprosjekter, kraftverk, veiprojekter og annen infrastruktur. Saudi-Arabia har sett og ser på situasjonen i Jemen som viktig for egen nasjonal sikkerhet, og har påvirket jemenittisk politikk gjennom sjenerøse bidrag til stammeledere, geistlige, politiske ledere og utdanningsinstitusjoner, og gjennom straffetiltak som masseutvisninger (Orkaby 2015; Tamimi 2015; Whitaker 2015).

Jemenittiske migranter har siden 1960-tallet reist til Saudi-Arabia (og Gulf-statene) for å dra nytte av arbeidsmuligheter og velstand som er opprettet siden oppdagelsen av olje i andre deler av den arabiske halvøya. Inntektene legale og illegale migranter sender hjem til sine familier, har vært og er av stor betydning for jemenittisk økonomi (Yemen Times 2015b; Whitaker 2015).

Etterprøvbart statistikk over hvor mange jemenitter som til enhver tid oppholder seg i Saudi-Arabia, eller hvor mange de er sammenlignet med andre migrantgrupper, finnes ikke. Men ifølge den engelskspråklige jemenittiske avisen Yemen Times kan det være rundt to millioner jemenitter i landet. Omtrent 860 000 jemenitter skal ha lovlig opphold, mens rundt en million arbeider eller oppholder seg ulovlig i landet (Yemen Times 2015; Al-Moshki 2015).

I møte med Landinfo opplyste Jemens ambassade (møte i Riyadh, oktober 2014) at den ikke hadde oversikt over hvor mange jemenitter som bor lovlig i Saudi-Arabia. Ambassaden understreket imidlertid at det er snakk om svært mange («there are very many Yemeni nationals in this country») og antydte at kanskje en million hadde lovlig opphold. Ambassaden bemerket videre at jemenitter i Saudi-Arabia ikke er en ensartet gruppe, selv om de fleste har liten utdanning og utfører manuelt arbeid. De kommer fra hele Jemen, mange er sesongarbeidere mens andre bor i landet over lengre tid. De fleste er menn som bor i Saudi-Arabia uten sin familie. Ambassaden understreket imidlertid at det også finnes mange jemenittiske familier som er svært godt etablert i det saudiske samfunnet og har vært det gjennom flere generasjoner, selv om de fortsatt har jemenittisk statsborgerskap.

Den FN-tilknyttede International Organization of Migration (IOM) pekte på det samme (møte i Riyadh, oktober 2014). Mange velstående og innflytelsesrike familier i Saudi-Arabia har jemenittisk opprinnelse. Og jemenittiske migranter har gjennom flere generasjoners arbeidsinnsats bidratt til bygging av det moderne Saudi-Arabia. IOM karakteriserte i den forbindelse jemenittiske migranter som selve ryggraden i det saudiske samfunnet («Yemenis were the backbone of this country»).

IOM viste i tillegg til at selv om antallet jemenitter i Saudi-Arabia til enhver tid er stort, har det også variert mye over tid av politiske årsaker. Politisk motiverte massedeportasjoner, spesielt den i 1990 da anslagsvis mer enn én million jemenitter ble utvist, bidro til at hundretusener av jemenitter forlot Saudi-Arabia i løpet av svært kort tid. De fleste kom imidlertid forholdsvis raskt tilbake så snart situasjonen tillot det. Uansett arbeidsforhold som mange migranter må leve under; det saudiske markedet er til enhver tid svært attraktivt for arbeidssøkende jemenitter med få eller ingen arbeidsmuligheter i hjemlandet. IOM anslo at mer enn en million jemenitter arbeidet lovlig i Saudi-Arabia i 2014.

3. KORT OM SAUDI-ARABIA

3.1 STAT OG SAMFUNN

Saudi-Arabia er et eneveldig kongedømme og en islamsk stat. Landet har hatt et stabilt regime siden staten ble opprettet.¹ Kongen har den offisielle tittelen «Vokter av de to hellige moskeer», det vil si i Mekka og Medina, de to helligste stedene i islam. Islamsk lov, sharia, fungerer som grunnlov og lovverk. *Wahhabisme*, en svært konservativ, puritansk og bokstavtro variant av sunni-islam, er offisiell religion og blir håndhevet strengt.² Islam er eneste tillatte religion, og religiøse autoriteter har avgjørende innflytelse når det gjelder status for ytringsfrihet, menneskerettigheter og kvinners stilling.

Saudiske kvinner er formelt og praktisk underlagt en rekke restriksjoner. Uten tillatelse fra formynder (far, ektemann eller bestefar) eller nær mannlig slektning (bror, sønn eller onkel) kan saudiske kvinner verken få eget ID-kort, studere, delta i arbeidslivet, møte for domstolen, inngå kontrakter, gifte seg eller reise utenlands. Tradisjon og religiøs konservatisme er også til hinder for kvinners deltakelse i arbeidslivet. Saudiske myndigheter bruker store ressurser på utdanning, og antall saudiske kvinner med høyere utdanning har økt kraftig. Formynderskap, reguleringer og praksis i arbeidsmarkedet hindrer imidlertid mange i å være yrkesaktive, og ledigheten blant kvinner er høy.

Saudi-Arabia har ingen politiske partier eller uavhengig sivilt samfunn i vestlig betydning av ordet. Politisk og religiøs basert opposisjon og protester tåles ikke, og de få proteststemmene som finnes, blir slått hardt ned på (Al Jazeera 2014). Flere diplomatiske kilder som Landinfo snakket med i Riyadh, ga imidlertid uttrykk for at det synes å være svært liten reell politisk opposisjon i Saudi-Arabia. Flere pekte på at tradisjon og religiøs konservatisme er dypt rotfestet i brede lag av den saudiske befolkningen, og at få synes å ha et ønske om forandring i retning liberalisering og demokratisering etter vestlig mønster. De store oljeinntektene har bidratt til en velferdsstat som i all hovedsak (kun) kommer saudiske borgere til gode. Flere kilder pekte på at saudiere generelt sett (unntak finnes) lever en privilegert tilværelse takket være statlige velferdsgoder og subsidier. Utdanning og helsetjenester er gratis, og de betaler ikke skatt. Det synes, i det minste foreløpig, som om myndighetenes politikk med økonomisk vekst og aktiv velferdspolitik har bidratt til en stabil politisk situasjon.

Det saudiske rettssystemet er et tradisjonelt system basert på islamsk lov og prinsipper og med stor makt til dommerstanden. Landet har ingen moderne og kodifisert straffelov, og det er opp til den enkelte dommer å avsi dom i straffesaker etter eget skjønn og tolkning av islamsk lov. Det innebærer blant annet bruk av fysiske straffer (pisking), og at det idømmes dødsstraff for blant annet drap, voldtekt, blasfemi, apostasi og narkotikaforbrytelser. Saudi-Arabia har blitt utsatt for sterk kritikk på grunn sin henrettelsespraksis (Al Jazeera 2014; Al Jazeera 2013).

¹ Kongedømmet Saudi-Arabia ble grunnlagt i 1932.

² Omtrent 15 prosent av den saudiske befolkningen er shia-muslimer. De fleste skal bo i provinsen Qatif, øst i landet.

Den vanligste henrettelsesmetoden er halshugging, men skyting og korsfestelse (av kroppen etter henrettelsen) benyttes også. Ifølge Alsaafin & Atkinson (2015) er det først og fremst fattige saudiske borgere og utlendinger som blir idømt dødsstraff. Det gjelder særlig for narkotikaforbrytelser og drap. Det er også reist alvorlig tvil rundt den generelle rettssikkerheten i saudiske domstoler, og hvorvidt utlendinger og andre sårbare grupper har mulighet til å skaffe seg et reelt forsvar og rettferdig rettergang (Silva 2015).

Også kvinner henrettes i Saudi-Arabia (Burke 2011). I april 2015 ble for eksempel to indonesiske kvinner halshugget i løpet av én uke. Kvinnene hadde tidligere arbeidet som hushjelper hos saudiske familier. Begge var dømt for drap, den ene på arbeidsgivers barn, den andre på arbeidsgivers ektefelle (Quian & Whiteman 2015). Og i januar 2015 ble en burmesisk kvinne halshugget offentlig på gaten i byen Mekka (Alsaafin & Atkinson 2015).

3.2 ARBEIDSMIGRANTER OG ARBEIDSLIV

Saudi-Arabia er helt avhengig av utenlandsk arbeidskraft, noe det høye antallet utenlandske migranter er et synlig bevis på.

Det bor omtrent 30 millioner personer i Saudi-Arabia, hvorav den saudiske befolkningen utgjør omtrent 20 millioner. Anslagsvis åtte millioner arbeidsmigranter og andre utlendinger fra en rekke land har lovlig opphold i landet. Ifølge Alsaafin & Atkinson (2015) utgjorde migranter og andre utlendinger omtrent en tredjedel av befolkningen i 2013. Mellom en og to millioner personer skal bo og arbeide ulovlig i landet.

Svært mange migranter er lavtlønnet, ufaglært arbeidskraft fra asiatiske land som India, Pakistan, Bangladesh, Nepal, Indonesia og Filippinene. I tillegg kommer migranter fra Jemen, Egypt, Afrikas Horn, vestlige land og en rekke arabiske land. Etter den første Gulf-krigen i 1991 ble det innført restriksjoner på antall arabere og arabiske nasjonaliteter som ble gitt arbeidstillatelse i kongedømmet. Slik er det fortsatt. Årsaken er at saudiske myndigheter ikke ønsker for mange arabiske nasjonaliteter med egen politisk agenda på saudisk jord (EUs representasjon i Riyadh, møte i oktober 2014).

Samtidig ønsker saudiske myndigheter at landets egne unge og velutdannede skal få muligheter på arbeidsmarkedet. Myndighetene er klar over at den skyhøye arbeidsledigheten, særlig blant landets unge, kan danne grunnlag for sosial uro og krav om politiske reformer. Målet er «saudisering», det vil si økt sysselsetting og yrkesdeltakelse av saudiere i forhold til ikke-saudiere. Det er innført flere reformer som skal oppmuntre bedrifter til å ansette saudiere og stimulere utenlandske selskaper til å gjøre det samme. Et viktig tiltak er kvoter for saudiere ved ansettelser. Det er også åpnet for å straffe firmaer og enkeltpersoner som bruker ulovlig arbeidskraft med bøter, inntil seks måneders fengsel samt miste retten til å ha utenlandsk arbeidskraft i fem år (Arab News 2015b).

4. ARBEIDSMIGRANTER MED LOVLIG OPPHOLD

Saudisk arbeidsmarked og arbeidstillatelse for utenlandske migranter er regulert av Labor and Workmen Law, utstedt ved kongelig dekret i 1969 og med tilleggsbestemmelser utstedt ved kongelig dekret i 2007, Labor Law of KSA (Hatem Abbas Ghazzawi & Co. u.å.). I loven fra 1969 berører art. 48-50 og art. 80 utenlandsk arbeidskraft. I tillegg fra 2007 regulerer del 4, art. 32-41, forhold knyttet til utenlandsk arbeidskraft.

4.1 INNREISE, ARBEIDSTILLATELSE OG YRKESKATEGORIER

Alle typer innreise til Saudi-Arabia krever en sponsor, *kafala*. Det gjelder for alle utlendinger uansett formålet med besøket. Sponsor kan være en saudisk familie, et firma eller en enkeltperson. Saudi-Arabia er et lukket land for vanlig turisme, og slik ønsker myndighetene at det fortsatt skal være (EUs representasjon, møte i Riyadh, oktober 2014).

Det er i praksis to måter å komme lovlig inn i Saudi-Arabia på; enten arbeidskontrakt via en bestemt sponsor, eller visum for å dra på pilegrimsreise, *hajj*³ eller *umrah*.⁴ Flere store arbeidsformidlingselskaper i Saudi-Arabia har forbindelser til selskaper i en rekke land som igjen rekrutterer arbeidsmigranter.

En potensiell arbeidsmigrant kan ikke søke om generell arbeidstillatelse i Saudi-Arabia. Alle migranter må før innreise ha en arbeidskontrakt knyttet til et bestemt yrke eller jobb. Ifølge EUs representasjon er det alminnelig antatt (det finnes ingen offisiell liste) at det saudiske arbeidsmarkedet har ca. 3000 profesjoner eller definerte yrkeskategorier hvor migranter kan få arbeid.

I tillegg til sponsor og arbeidskontrakt må alle arbeidsmigranter fremlegge gyldig pass og vandelsattest ved søknad om tillatelse. Alle med høyere utdanning fra universitet eller høyskole må dokumentere utdanningen med eksamenspapirer. Alle migranter må også gjennomgå helsesjekk og levere helseattest, både før og etter innreise til Saudi-Arabia. Det er sponsor som søker om oppholdstillatelse, *iqama*, på vegne av migranten (EUs representasjon, møte i Riyadh, oktober 2014).

4.2 NASJONALITET OG YRKESKATEGORI

På spørsmål om yrkeskategorier blant jemenittiske arbeidsmigranter svarte alle kilder at både forretningsdrift i mindre skala og manuelt arbeid er mest utbredt.

Jemens ambassade opplyste at mange driver ulike former for forretningsvirksomhet. Det gjelder særlig de som har oppholdt seg lenge i Saudi-Arabia. En jemenitt som driver forretningsvirksomhet, må gjøre det i samarbeid med en saudisk partner. Men mange, sannsynligvis det store flertallet, utfører manuelt arbeid (møte i Riyadh, oktober 2014).

Ifølge IOM driver mange jemenitter små butikker, bilverksteder og ulike former for manuelt arbeid (møte i Riyadh, oktober 2014). Det greske konsulatet i Jeddah hevdet at i tillegg til forretningsdrift og arbeid i industri finnes det jemenitter blant bankansatte og som tjenere og livvakter for saudiske prinser (møte i Jeddah, oktober

³ Hajj, pilegrimsreise til Mekka i den siste måneden av det islamske kalenderåret og en av islams fem søyler.

⁴ Pilegrimsreise til Mekka som kan foretas når som helst på året.

2014). En saudisk borger som Landinfo snakket med ved det norske konsulatet i Jeddah, hevdet at mange jemenitter i byen har små butikker eller arbeider som malere. Han påpekte også at det finnes jemenittiske familier som er veldig godt etablert, og at noen av disse etter hvert har fått saudisk statsborgerskap (møte i Jeddah, oktober 2014).

På spørsmål om hva slags type arbeid som er mest vanlig blant migrantkvinner, opplyste det tyske konsulatet i Jeddah at de fleste er «domestic workers», de arbeider som hushjelp eller barnepike. Det gjelder særlig mange filippinske kvinner, men også indonesiske, indiske og etiopiske kvinner. Konsulatet bemerket også at filippinske kvinner er langt bedre beskyttet av sin regjering og filippinsk regelverk enn andre nasjonaliteter (møte i Jeddah, oktober 2014).

På spørsmål om hvilke type arbeid migranter fra Afrikas Horn ofte har, svarte en saudisk borger ved det norske konsulatet i Jeddah at mange somaliere livnærer seg som bilvaskere og bagasjebærere. Blant etiopiere og eritreere arbeider de fleste kvinner som kokk, barnepike eller hushjelp, menn er sjåfører eller gartnere (møte i Jeddah, oktober 2014).

4.3 ARBEIDSFORHOLD, DISKRIMINERING OG MISBRUK

Det saudiske systemet med sponsor (kafala) betyr også at arbeidsmigranter verken kan skifte jobb eller forlate landet uten samtykke fra sponsor. Det gjør migranter sårbare overfor utnyttelse og misbruk. Fravær av kontroll og migranternes svake rettsstilling har i mange år lagt forholdene godt til rette for utnyttelse av lovlig og ulovlig arbeidskraft, overgrep og menneskesmugling (HRW 2015a; Bsheer 2010).

Det er også problematisk, ifølge en diplomatisk kilde sideakkreditert til Jemen, at loven som regulerer utenlandsk arbeidskraft, ikke er modernisert og tilpasset nåværende saudisk arbeidsliv. En arbeidstaker skal ifølge regelverket ha lønn, bolig, helseforsikring, hjemreise hvert annet år og ikke arbeide mer enn 45 timer i uken. Sponsorer skal betale nødvendige forsikringer, inkludert helseforsikring. Praktiseringen av bestemmelsene er imidlertid preget av manglende implementering og mangel på kontroll fra myndighetenes side. Det er også et problem at manglende rettigheter i arbeidslivet og annen form for diskriminering av utlendinger synes å være sosialt akseptert i brede lag av den saudiske befolkningen (møte i Riyadh, oktober 2014).

På spørsmål om utbetaling av lønn opplyste EUs representasjon at på papiret skal alle arbeidsmigranter få utbetalt lønn for utført arbeid. I praksis er det ikke alltid slik. Etter regelverket har arbeidsgiver bestemte forpliktelser, blant annet å utbetale lønn. Men praktisering av ansvar og forpliktelser kommer mye an på om giverlandet har avtale med Saudi-Arabia eller ikke, og hva slags avtale det er snakk om. Ulike land har ulike avtaler. Og det er svært stor forskjell på for eksempel Filippinene på den ene siden og afrikanske land på den andre siden. Filippinene har et system for regulering og beskyttelse av sine migranter som ifølge EUs representasjon kan karakteriseres som «extremely sophisticated». Dette står i motsetning til landene på Afrikas Horn som bidrar med liten eller ingen beskyttelse til sine borgere. India, som har mange migranter i Saudi-Arabia, ble karakterisert som noe midt imellom disse ytterpunktene (møte i Riyadh, oktober 2014).

Inntil 2013 kunne saudiske borgere sette opp fiktive firma og hente inn utenlandsk arbeidskraft som så ble sluset inn i annet arbeid for en «falsk» sponsor. Systemet fungerte som god inntektskilde for formell sponsor i form av månedlige utbetalinger.

Den jemenittiske ambassaden opplyste til Landinfo at bruk av fiktive selskaper og falske sponsorer også er et problem for mange jemenittiske migranter. Ambassaden forsøkte imidlertid å bistå så langt det var mulig når jemenitter fikk problemer på grunn av falsk sponsor og ulovlig arbeidforhold (møte i Riyadh oktober 2014). Flere diplomatiske kilder sideakkreditert til Jemen påpekte at saudiske myndigheter har forsøkt å stramme inn på mulighetene for omgåelse og misbruk. Systemet med at migranter ikke jobber for formell sponsor har blitt vanskeligere etter at myndighetene slo ned på virksomheten i 2013.

5. ANDRE MULIGHETER KNYTTET TIL LOVLIG OPPHOLD OG ARBEID

5.1 GJENFORENING MED FAMILIE

Arbeidsmigranter har ingen rett til å bo sammen med sin familie i Saudi-Arabia. Gjenforening med nære familiemedlemmer er bare tillatt for bestemte yrker innen hierarkiet av yrkeskategorier. I tillegg må referansen (familieforsørgeren) fremlegge dokumentasjon på at vedkommende har tilstrekkelig inntekt og kan forsørge sin familie. Ektefelle og eventuelle barn må fremlegge gyldig pass og helseattest (og utreisevisum hvis hjemlandet krever det) før visum til Saudi-Arabia blir innvilget.

5.2 INNGÅELSE OG OPPLØSNING AV EKTESKAP

Det er mulig for migranter å gifte og skille seg i Saudi-Arabia. Jemens ambassade opplyste (møte i Riyadh, oktober 2014) at en religiøs lærd, en *sheikh*, er tilknyttet ambassaden og setter opp ekteskapskontrakter og foretar vigslar i tråd med jemenittisk lov og islamske prinsipper. Ambassaden registrerer vigselen i sin ekteskapsprotokoll og utsteder en bekreftelse («marriage certificate») på ekteskapsinngåelsen. Videre prosedyre er at ektefellene registrerer ekteskapet hos saudiske myndigheter.

Ambassaden opplyste videre at tilsvarende prosedyre følges ved skilsmisse. En sheikh innvilger skilsmisse i tråd med jemenittisk lov og betingelser i ekteskapskontrakten. Forut for innvilgelse av skilsmissen vil sheiken mekle mellom partene i forsøk på å få til en forsoning av ektefellene, da dette er sterkt å anbefale i islam. Ambassaden mente at mange ambassader i Riyadh hadde et lignende system for sine respektive borgere.

5.3 HELSETJENESTER

Saudi-Arabia har et godt offentlig helsevesen hvor behandlingen er gratis, men det er kun for saudiske borgere. Migranter må betale for sykehusopphold og annen behandling i det private helsevesen (EUs representasjon, møte i Riyadh, oktober 2014).

Ifølge Jemens ambassade er kvaliteten på private helsetjenester god, og tilbudene er tilgjengelig for alle legale migranter som kan betale. Ambassaden opplyste videre at jemenitter bosatt i Jemen også kan benytte private helsetjenester i Saudi-Arabia hvis de kan dekke kostnadene. Jemenitter i Jemen kan benytte slektninger med lovlig opphold som sponsor for å få visum og avtale med private sykehus. Ambassaden la til at det store flertallet av jemenitter som reiser utenlands hvert år for medisinsk behandling, dog ikke velger Saudi-Arabia. De fleste foretar organiserte helsereiser til Jordan, Egypt eller India, noen også til Emiratene.

I tillegg til de som ordner seg privat, finnes det et eget medisinsk behandlingsopplegg i Saudi-Arabia for jemenitter bosatt i Jemen. Det skyldes, ifølge ambassaden, et kongelig dekret og en avtale mellom de to landene som ble undertegnet i år 2000. Avtalen legger til rette for at 100 pasienter pr. år kan søke om behandling. Søknader går via det jemenittiske helsedepartementet til saudiske myndigheter som, etter å ha undersøkt saken, gir godkjenning ved kongelig dekret. Deretter kan søkeren velge sykehus. Behandling og senere oppfølging betales av saudiske helsemyndigheter. Ambassaden bemerket imidlertid at søknadsprosessene tar tid, og det hender at pasienter dør i ventetiden (møte i Riyadh, oktober 2015).

6. FORHOLD FOR BARN AV LOVLIGE MIGRANTER

6.1 ID-DOKUMENTER

EUs representasjon opplyste at migrantbarn født i Saudi-Arabia får utstedt fødselsmelding fra sykehuset hvor barnet ble født. Videre prosedyre er at faren til barnet henvender seg til saudiske myndigheter som registrerer fødselen og utsteder formell fødselsattest. Deretter registrerer foreldrene barnet ved sitt lands ambassade slik at barnet kan få eget pass, eventuelt skrives inn i passet til en av foreldrene (møte i Riyadh, oktober 2014).

På spørsmål fra Landinfo bekreftet Jemens ambassade at jemenittiske fedre med lovlig opphold henvender seg til ambassaden og registrerer barn født i Saudi-Arabia. Videre prosedyre er at ambassaden enten skriver barnet inn i foreldrenes pass eller utsteder eget pass til barnet, avhengig av hva foreldrene måtte ønske. Ambassaden understreket i den forbindelse at ambassaden kun utsteder pass. Verken voksne eller barn kan få utstedt eller fornyet jemenittisk ID-kort ved ambassaden.

6.2 SPONSOR FOR BARN

Familieforsørger fungerer som sponsor for egne barn inntil sønner fyller 18 år og døtre 25 år. Etter den tid må voksne barn forlate Saudi-Arabia, det gjelder også de som er født og har bodd hele sitt liv i landet. Men hvis barna får egen sponsor (ved arbeid eller ekteskap) kan de fortsatt bli boende i Saudi-Arabia (EUs representasjon; Sveriges ambassade, møter i Riyadh, oktober 2014).

Det tyske konsulatet i Jeddah påpekte imidlertid at voksne barn med egen oppholdstillatelse (iqama) kan overta som sponsor for sine foreldre når disse blir gamle eller ikke lenger kan arbeide og i prinsippet skal forlate landet (møte i Jeddah, oktober 2014).

6.3 SKOLEGANG

Saudi-Arabia har et offentlig saudisk skoleverk samt internasjonale og andre typer private skoler. En rekke ambassader driver sine egne skoler. Saudiske offentlige skoler er gratis og kun for saudiske barn og barn av andre naturaliserte arabere. Noen saudiske barn går også på internasjonale skoler med barn med ulik etnisk bakgrunn og nasjonalitet (Angloinfo u.å.; Expat Arrivals u.å.; Royal Embassy of Saudi Arabia u.å.; EUs representasjon, møte i Riyadh, oktober 2014).

Både EUs representasjon og Jemens ambassade bekreftet at barn av legale migranter ikke har adgang til saudiske skoler. De må gå på internasjonale eller private skoler hvor foreldrene betaler for undervisningen. En ambassade sideakkreditert til Jemen bemerket i den forbindelse at det i praksis er en fordel for migrantbarn at de ikke kan gå på saudiske skoler. Dette skyldes at migrantskolene, til tross for at saudiske myndigheter bruker store summer på utdanning, ofte er bedre enn de saudiske, både når det gjelder pensum, undervisningsmetoder og lærernes kvalifikasjoner. Saudiske skoler er segregerte, og mye av pensum dreier seg om undervisning i islam, som å lære Koranen utenat, tolkning og forståelse av Koranen og vektlegging av saudisk islamsk tradisjon (wahhabisme) ved alle forhold og aspekter i livet og hverdagen. Mange migrantforeldre vil ha betenkeligheter med å la barna delta i den type undervisning og påvirkning, ifølge kilden. Å få undervisning i tråd med hjemlandets opplegg og på morsmålet gjør dessuten barna bedre rustet hvis eller når de må tilbake til hjemlandet. Det gjelder også høyere utdanning: Barn av migranter har ikke rett til høyere utdanning i Saudi-Arabia (møter i Riyadh, oktober 2014).

7. UTREISE OG SENERE INNREISE TIL SAUDI-ARABIA

For å kunne forlate Saudi-Arabia på lovlig vis og ved ordinær grensepassering kreves det utreisevisum fra saudiske myndigheter. Alle arbeidsmigranter trenger tillatelse fra sin sponsor for å få utreisevisum, og det er sponsor selv som må søke om visumet på vegne av arbeidstaker. EUs representasjon opplyste at det alltid kontrolleres at saudisk utreisevisum er innstemplet i passet før visum til EU-land blir gitt.

Det finnes to typer utreisevisum. Det ene gis til den som forlater Saudi-Arabia for godt (exit visa). Det andre, tur/retur-visum, gis når den som reiser, skal returnere til Saudi-Arabia (exit/reentry visa). Det er to typer av tur/retur-visumet; det ene har en gyldighetstid på 90 dager, det andre på 120 dager. Hvis retur ikke skjer innen tidsfristen, vil annet lands myndighet ikke kunne returnere vedkommende med tvang til Saudi-Arabia. Hvis den det gjelder ønsker å returnere på frivillig basis, må vedkommende selv søke saudiske myndigheter om innreisevisum (EUs representasjon; Sveriges ambassade, møter i Riyadh, oktober og november 2014; tysk, fransk og gresk konsulat, møter i Jeddah, oktober 2014).

Både det tyske, franske og greske konsulatet i Jeddah opplyste at de svært sjelden ble oppsøkt av illegale migranter. Det var også få med lav inntekt som søkte om visum til Europa. Det tyske konsulatet opplyste at det kun innvilget visum til saudiske borgere fra den vestlige delen av landet, og at innvilgelse av visum til saudiere var uproblematisk. Det franske og greske konsulatet opplyste at noen jemenittiske visumsøkere har vært lenge i Saudi-Arabia, er godt etablert og at deler av familien

har saudisk statsborgerskap. Disse søkerne behandles langt på vei som om de var saudiske borgere. Ellers kreves samme dokumentasjon fremlagt av alle søkere i tråd med EUs regelverk: pass, iqama, bankkonto med et bestemt beløp, helseforsikring, tur-retur flybilletter, bekreftet hotellbestilling og referanse (møter i Jeddah, oktober 2014).

8. ILLEGALE MIGRANTER

8.1 HAJJ, UMRAH OG ULOVLIG GRENSEPASSERING

Mange av de anslagsvis en til to millioner utlendinger som oppholder seg ulovlig i Saudi-Arabia, kom opprinnelig lovlig til landet som pilegrimer, med hajj- eller umrah-visum til de hellige byene Mekka og Medina. Dette er saudiske myndigheter klar over. De har innført strengere kontrollrutiner og også brukt mediene til å komme med klare advarsler om konsekvensene ved å oversitte pilegrimsvisum.

Det kommer millioner av pilegrimer til Saudi-Arabia hvert år. Ifølge den engelskspråklige saudiske avisen Arab News forventer Saudi-Arabia flere enn seks millioner umrah-pilegrimer i 2015. Det er fire ganger så mange som antallet pilegrimer som kommer på den årlige hajj (Arab News 2015d). Prosedyrene for å få innvilget umrah-visum er mindre strenge enn ved hajj. Umrah-visum varer dessuten lenger, med en innreiseperiode på ni måneder.

På grunn av pilegrimsreisene er det flest ulovlige migranter i Mekka og Medina. Ifølge den svenske ambassaden er det spesielt mange i Medina. Og flyplassen i byen Jeddah ved Rødehavet er et viktig knutepunkt for illegal immigrasjon til Saudi-Arabia på grunn av den geografiske nærheten til Mekka og Medina (IOM; Sveriges ambassade, møter i Riyadh, oktober 2014).

Mange ulovlige migranter bor også i Jeddah, ifølge IOM. Jeddah er et gammelt handelssentrum og fremstår som en kosmopolitisk by hvor ulovlige migranter lettere kan blande seg med den øvrige befolkningen («people can more blend in»). Atmosfæren og kontrollen fra lokale myndigheter er gjennomgående mer avslappet i Jeddah enn for eksempel i Riyadh (tysk konsulat, møte i Jeddah, oktober 2014; IOM, møte i Riyadh, oktober 2014).

I tillegg foregår det en omfattende menneskesmugling fra Jemen til Saudi-Arabia. Det gjelder særlig over grensen fra den jemenittiske provinsen Hajjah til den saudiske provinsen Jizan. Jemen er transittland for migranter fra Afrikas Horn som forsøker å reise illegalt til Saudi-Arabia, Emiratene eller Europa. Det gjelder særlig migranter fra Eritrea, Etiopia og Somalia (IRIN 2014b). Grensekontrollen er begrenset, særlig på jemenittisk side (Gulf News 2014b; McDowall 2014).

8.2 MANGEL PÅ RETTIGHETER

Illegale migranter har ingen rettigheter i Saudi-Arabia, verken når det gjelder arbeid, helsetjenester, humanitær hjelp eller rettslig beskyttelse. Det samme gjelder barn av illegale migranter, uavhengig av om de ble født i eller utenfor Saudi-Arabia. De har ingen rett til verken fødselsattest, skolegang eller helsetjenester (EUs representasjon; Jemens ambassade, møter i Riyadh, oktober 2014).

IOM opplyste imidlertid at barn av illegale migranter som blir født i Saudi-Arabia kan bli, og i praksis ofte blir, registrert ved hjemlandets ambassade hvis foreldrene ber om det. Ambassader vil registrere barnet og utstede en fødselsattest av hensyn til både barn og foreldre (møte i Riyadh, oktober 2014).

Når det gjelder helsetjenester uttalte Jemens ambassade at illegale migranter med behov for medisinsk hjelp kan oppsøke private sykehus og klinikker hvis de kan betale for seg. Men det er slett ikke sikkert at de blir akseptert, uansett hvilke medisinske behov de måtte ha. Sykehus vil rutinemessig spørre etter iqama og kan nekte behandling hvis vedkommende ikke har lovlig opphold (møte i Riyadh, oktober 2014).

Også IOM opplyste at det slett ikke er sikkert at illegale migranter blir akseptert på sykehus ved fødsel eller andre akutte medisinske problemer. I praksis er løsningen for de aller fleste å oppsøke små og uregistrerte medisinske klinikker som finnes i områder hvor mange migranter bor (møte i Riyadh, oktober 2014).

8.3 REAKSJONER PÅ ULOVLIG OPPHOLD

Saudiske myndigheter benytter først og fremst utvisning og deportasjon som straffereaksjon overfor illegale migranter. Ifølge den svenske ambassaden blir de aller fleste ulovlige migranter utvist fra landet og deportert. Hvis forholdet anses for særs alvorlig, vil det også bli snakk om bøter (møte i Riyadh, oktober 2014).

8.4 MANGEL PÅ MULIGHET FOR Å SØKE BESKYTTELSE

Saudi-Arabia har ikke ratifisert FNs flyktningkonvensjon og har heller ikke etablert et asylsystem. Illegale migranter har ingen mulighet til å søke om beskyttelse eller bestride beslutning om deportasjon (HRW 2015a; HRW 2014; UNHCR, møte i Riyadh, oktober 2014).

UNHCR i Riyadh opplyste til Landinfo at representasjonskontoret er lite og har få ansatte. Kontoret ble etablert etter den første Gulf-krigen i 1991, da titusener av irakiske krigsflyktninger strømmet over den irakisk-saudiske grensen. Disse ble plassert i leire i påvente av registrering og gjenbosetting i tredjeland. Leirene ble stengt rundt 2009, men UNHCR tillates fortsatt å ha en begrenset tilstedeværelse i landet (UNHCR, møte i Riyadh oktober 2014).

UNHCR bekreftet at organisasjonen ikke har tillatelse fra saudiske myndigheter til å motta eller behandle søknader om beskyttelse fra illegale migranter. Myndighetene ønsker ikke at Saudi-Arabia skal være et land hvor det er mulig for flyktninger å få gjenbosetting til for eksempel vestlige land (UNHCR, møte i Riyadh oktober 2014).

Både UNHCR og IOM opplyste at praksis med å nekte å gi utreisevisum til utlendinger som oppholder seg ulovlig i landet, også gjelder illegale migranter som har fått innvilget opphold ved familiegjennforening i vestlige land. Saudiske myndigheter er svært restriktive med å gi utreisevisum til illegale migranter, også når reisedokumenter er i orden og visum til tredjeland er gitt. Myndighetene ønsker at illegale migranter skal vende tilbake til hjemlandet. Holdningen synes å være at migranter som har klart å komme seg ulovlig inn i Saudi-Arabia, også klarer å komme seg hjem igjen ved hjelp av uformelle nettverk (UNHCR, møte i Riyadh oktober 2014).

9. DEPORTASJON OG AMNESTI

9.1 DEPORTASJON

Saudi-Arabia har gjentatte ganger massedeportert illegal arbeidskraft og også lovlige migranter av politiske grunner. I 2013 startet myndighetene på nytt en omfattende kampanje for å arrestere og deportere illegal arbeidskraft og andre uten lovlig opphold. Etter en tre måneders periode høsten 2013, hvor illegale migranter ble gitt mulighet til å søke amnesti, ble massearrestasjoner og deportasjoner iverksatt i november. Disse omfattet migranter fra en rekke land, også Jemen (Almasmari 2013; Baron 2013; The Economist 2013; Nair 2013; Jobson 2013; Jemens ambassade, møte i Riyadh, oktober 2014). Kontroller og arrestasjoner ble gjennomført overalt, på gaten, i parker, i boligområder, på arbeidsplasser, i moskeer og ved ID-sjekk ved kontrollposter. Etter arrestasjon ble de pågrepne plassert i lukkede forvaringssentra i påvente av deportasjon (HRW 2015a; HRW 2014).

Massearrestasjoner og deportasjoner ble gjennomført på effektivt vis. Kontrollene førte til at 20 000 illegale migranter ble internert i løpet av de to første dagene i november 2013 (HRW 2015a). Og allerede i desember 2013 skal 115 465 etiopiere ha blitt deportert til hjemlandet (Jobson 2013).

I slutten av januar 2014 meldte Associated Press, som siterte saudiske innenriksmyndigheter, at flere enn 250 000 illegale migranter var deportert i løpet av de siste tre månedene (The Guardian 2014). I februar 2014 opplyste HRW (2014) at saudiske myndigheter hadde deportert flere enn 12 000 personer til Somalia i løpet av ca. én måned. Ytterligere 30 000 deportasjoner var forventet i løpet av kort tid. Deporterte, intervjuet av HRW ved hjemkomsten, kunne fortelle om en svært brutal behandling og elendige materielle forhold i interneringssentra i påvente av deportasjon. I april 2014 opplyste det saudiske innenriksdepartementet at 427 000 migranter var deportert i løpet av de siste seks forutgående månedene. Og i desember 2014 opplyste den saudiske avisen Arab News at myndighetene hadde internert 108 345 migranter over hele landet, og deportert 90 450 i løpet av de siste 40 forutgående dagene (HRW 2015a).

På spørsmål opplyste Jemens ambassade at den ikke hadde oversikt over hvor mange egne borgere som hadde blitt deportert eller hadde returnert frivillig til hjemlandet etter november 2013. Ambassaden bekreftet at jemenittiske borgere ble arrestert og at de forut for deportasjon ble holdt i lukket forvaring. Ambassaden mente likevel at hundretusenvis av illegale migranter raskt reiste hjem til Jemen på egenhånd da massearrestasjonene begynte. Jemen som land har erfart masseutvisninger før, og migranter vet at det lønner seg å reise hjem uten forutgående kontakt med saudiske myndigheter. Da slipper de å måtte avgi fingeravtrykk og bli registrert som deportert, noe som gjør det enklere å komme tilbake til Saudi-Arabia når forholdene har roet seg.

Ifølge IOMs informasjonsark (u.å.) hadde organisasjonen registrert i alt 405 984 returnerte jemenitter ved grenseposten al-Tuwal i provinsen Hajjah i løpet av 2014. Og i et oppdatert informasjonsark (IOM 2015) ble det opplyst at i alt 655 339 returnerte jemenitter var registrert mellom juni 2013 og desember 2014.

9.2 AMNESTI

Flere kilder Landinfo snakket med i Riyadh, var kjent med opplysningene om brutal behandling ved gjennomføring av deportasjoner. Men i perioden med amnesti forut for november 2013 var saudiske myndigheter også sjenerøse og pragmatiske overfor store grupper illegale migranter fra en rekke nasjoner. Myndighetene vet at de er avhengig av utenlandsk arbeidskraft, og ifølge EUs representasjon er de klar over at de har et ansvar for utviklingen av det svarte arbeidsmarkedet og antallet ulovlige migranter. Mange migranter fikk i amnesti-perioden endret yrkeskategori. Og mange som formelt sett hadde kommet lovlig til landet, men som i praksis hadde falsk sponsor og ulovlig arbeidsforhold, fikk anledning til å skaffe seg ny sponsor og arbeidskontrakt. Myndighetene ga også utreisevisum til mange som ville reise hjem frivillig. Dermed fikk de også mulighet til å komme tilbake til Saudi-Arabia på lovlig vis, ifølge EUs representasjon og Jemens ambassade (møter i Riyadh, oktober 2014).

Jemens ambassade opplyste at mange jemenitter uten lovlig opphold, de fleste enslige menn men også familier med barn, oppsøkte ambassaden i amnesti-perioden og fikk hjelp til å endre status. Dette er en av tjenestene ambassaden forsøker å yte overfor egne borgere. Ambassaden opplyste videre at den utstedte et midlertidig utreisedokument (ambassaden kalte det «temporary pass card») til de som ville eller måtte hjem. Utreisedokumentet var en betingelse for å få utreisevisum og dermed kunne forlate Saudi-Arabia på ordinært og lovlig vis. Ambassaden understreket at dette er svært viktig for jemenitter fordi det betyr at de raskt kan søke om å komme tilbake.

10. DEPORTASJON AV ULOVLIGE MIGRANTER I 2015

Saudiske myndigheter har fortsatt sin deportasjonspolitik overfor illegale migranter i 2015 (Arab News 2015c; Rasooldeen 2015).

I mars opplyste myndighetene at de hadde deportert 300 000 personer i løpet av de forutgående fem månedene (HRW 2015a). Avisen Arab News (2015c) opplyste i april at nesten 175 000 illegale migranter var blitt arrestert i løpet av en måned. Begrunnelsen var at migrantene hadde brutt saudisk lov, enten ved arbeid for andre enn formell sponsor, mangel på iqama eller ulovlig innreise.

Flere kilder har fortsatt å påpeke den vilkårlige og brutale behandlingen som jemenitter og andre nasjonaliteter ble og blir utsatt for i forbindelse med arrestasjon, internering og deportasjon (HRW 2015a; The Economist 2013; Jobson 2013). I HRWs rapport fra mai (2015b, s. 10-21) beskrev migranter svært dårlige materielle forhold under interneringen i påvente av deportasjon: mangel på vann, mat og medisinsk hjelp, elendige sanitære forhold, generell mangel på privatliv, trusler og fysisk mishandling.

10.1 STOPP I DEPORTASJONEN AV JEMENITTISKE BORGERE

I mars 2015 innledet en saudi-ledet koalisjon av ni arabiske stater omfattende luftangrep mot den shia-muslimske al-Houthi-bevegelsen i Jemen. Det skjedde etter at al-Houthi-bevegelsen, som er alliert med tidligere president Ali Abdullah Saleh, hadde inntatt hovedstaden Sana'a, fortsatte den militære offensiven sørover i landet,

og tvang den internasjonalt anerkjente presidenten Abd Rabbo Hadi til å flykte fra landet. Formelt sett skjedde luftangrepene etter oppfordring fra president Hadi, som siden mars har bodd i eksil i Saudi-Arabia. Omtrent samtidig besluttet myndighetene, ifølge saudisk presse, midlertidig stopp i deportasjonen av jemenittiske migranter.

I april annonserte myndighetene at illegale jemenittiske migranter som oppholdt seg i landet før 9. april 2015, kunne søke om seks måneders fornybart visum dersom visse vilkår var oppfylt. Visumet ville gi mulighet til opphold og arbeid i seks måneder. Deportasjoner av illegale migranter ville ellers fortsette som før (HRW 2015a).

Den saudiske avisen Arab News har flere ganger omtalt myndighetenes nye og midlertidige praksis overfor jemenittiske migranter. I mai ble det opplyst at de som sørget for å ha papirene i orden, kunne få tillatelse til arbeid innen de fleste sektorer og yrker. Unntak var ingeniørfag, helse og utdanning som krever spesiell tillatelse. Kravene for å få fornybart midlertidig visum i seks måneder var at vedkommende skaffet seg gyldige reisedokumenter, besto obligatorisk helseundersøkelse og skaffet seg sponsor. Sponsor måtte enten være saudisk borger, en utlending med gyldig tillatelse eller et firma. Tilbudet gjaldt i tre måneder, fra mai til juli 2015. De som benyttet seg av tilbudet, ville bli unntatt fra bøter, straff, registrering av fingeravtrykk og deportasjon (Arab News 2015b; al-Sulami 2015).

I mai opplyste avisen Yemen Times, som siterte saudiske passmyndigheter, at 40 000 jemenitter hadde fått endret status til legal migrant. Jemens ambassade og konsulater hadde utstedt flere enn 270 000 personlige dokumenter til jemenitter som ønsket å endre status. Rundt en million illegale migranter var i prosess for å endre sin status. En saudisk sponsor kunne være arbeidsgiver for inntil fem jemenitter (Yemen Times 2015). I juli opplyste Arab News (2015a) at 262 000 jemenitter hadde fått utstedt iqama, som ga mulighet til arbeid samt å benytte helse- og banktjenester.

11. DEN SAUDI-JEMENITTISKE GRENSEN

De politiske omveltningene i Jemen i 2011 medførte redusert grensekontroll på jemenittisk side og et økende antall ulovlige migranter fra Jemen og Afrikas Horn til Saudi-Arabia. I tillegg økte frykten for at al-Qaida-nettverket lettere skulle kunne utøve terroraksjoner på saudisk jord. Saudiske myndigheter skjerpet som følge av dette sin grensekontroll (BBC 2014; IRIN 2014b).

Det har vært flere angrep mot saudisk-jemenittiske grenseposter de siste par årene. For eksempel angrep selvmordsbombere i juli 2014 grenseposten Wadia i provinsen Hadramawt på begge sider av grensen. Grensevakter, politifolk og terrorister ble drept i angrepene (Aboudi 2014; Al-Arabiya 2014; The New York Times 2014). Ifølge Yemen Times (Al-Moshki 2014) ble angrepene utført av al-Qaida, og angriperne var alle saudiske borgere. I desember 2014 ble det meldt at flere medlemmer av al-Qaida ble drept på jemenittisk siden av grensen i provinsen Hajjah da de, forkledd som kvinner med *niqab*, forsøkte å angripe saudiske grensevakter (BBC 2014).

11.1 BYGGING AV GRENSEGJERDE

For å hindre smugling, ulovlige grensepasseringer og terrorangrep ønsker saudiske myndigheter å bygge et grensegjerde mot Jemen etter modell fra gjerdet langs grensen mot Irak. Der er det bygget et avansert sikkerhetsgjerde for å stenge den islamske staten (IS) ute fra saudisk territorium. Gjerdet mot Jemen skal etter planen bygges langs hele grensen, fra Rødehavet i vest til grensen mot Oman i øst (Spencer 2015; Aboudi 2014; al-Arabiya 2014; Chatterji 2013).

Grensegjerdet mot Jemen skal i realiteten ha blitt påbegynt for mange år siden, visstnok i 2003 (Gulf News 2014b; The New York Times 2014). Byggingen har blitt forsinket og hindret av ulike årsaker som geografiske forhold, konflikter om landrettigheter og interne væpnede konflikter på jemenittisk side, forhold som også har ført til en generell svekkelse av grensekontrollen. Men saudiske myndigheter fortsetter å bygge gjerdet til tross for protestene fra lokalsamfunn langs grensen (Aboudi 2014; Gulf News 2014a; Gulf News 2014b).

Flere diplomatiske kilder som er sideakkreditert til Jemen, bekreftet overfor Landinfo at saudiske myndigheter bygger grensegjerdet. Byggingen har pågått i flere år, men det er vanskelig å få informasjon om fremdriften fordi myndighetene ikke tillater observatører eller andre å reise til grenseområdene. Den norske ambassaden opplyste at innenriksministeriet har ansvaret for gjerdet, og at dette anses som et prestisjeprosjekt. Myndighetene forsøker å profesjonalisere overvåkingen av grensen og bruker blant annet fly til denne oppgaven (møte i Riyadh, oktober 2014).

Flere diplomatiske kilder som er sideakkreditert til Jemen, hevdet at saudiske myndigheters eneste strategi syntes å være bygging av gjerdet og å stenge Jemen som stat ute fra saudisk territorium.⁵ Kildene så for seg to hovedgrunner til at dette neppe ville lykkes. Den ene er fjellene og geografien for øvrig langs den lange grensen. På grunn av de geografiske forholdene skal entreprenører ha foreslått å bygge gjerdet to-tre km inn på saudisk territorium, flytte lokalbefolkningen og betale kompensasjon. Dette skal saudiske myndigheter ha avslått. Den andre grunnen er stammene som bor på begge sider av grensen og som lever av en lukrativ smuglertrafikk. Myndighetene møter også mye motstand fra saudiske grensevakter, ifølge kildene. Det er mye korrupsjon blant disse, og også de tjener godt på smugling av våpen, khat, alkohol og mennesker (møte i Riyadh, oktober 2014).

⁵ Ingen av samtalepartnere nevnte luftangrep mot Jemen som en alternativ strategi, noe som skjedde i mars 2015 etter at a-Houthi-bevegelsens fremgang på dramatisk vis hadde endret Jemens politiske landskap.

12. REFERANSER

Skriftlige kilder

- Aboudi, S. (2014, 5. juli). Two militants blow themselves up in southern Saudi Arabia. *Reuters*. Tilgjengelig fra <http://www.reuters.com/article/2014/07/05/us-saudi-border-idUSKBN0FA04620140705> [lastet ned 17. juli 2015]
- Al-Arabiya (2014, 5. juli). Attack on Saudi border post kills ten. *Al-Arabiya*. Tilgjengelig fra <http://english.alarabiya.net/en/News/middle-east/2014/07/05/Two-militants-blow-themselves-up-in-southern-Saudi-Arabia.html> [lastet ned 17. juli 2015]
- Almasmari, H. (2013, 8. april). Deported Yemenis “thrown into trucks like sheep” in Saudi foreign labour crackdown. *The National*. Tilgjengelig fra <http://www.thenational.ae/news/world/middle-east/deported-yemenis-thrown-into-trucks-like-sheep-in-saudi-foreign-labour-crackdown> [lastet ned 22. juli 2015]
- Alsaafin, L. & Atkinson, M. (2015, 3. april). Analysis: Rising Saudi death penalty targets most vulnerable. *Middle East Eye*. Tilgjengelig fra <http://www.middleeasteye.net/news/analysis-rising-saudi-death-penalty-targets-most-vulnerable-121961467> [lastet ned 20. juli 2015]
- Angloinfo (u.å.). International Schools in Saudi Arabia. *Angloinfo*. Tilgjengelig fra <http://saudi-arabia.angloinfo.com/family/schooling-education/international-schools%E2%80%A8/> [lastet ned 20. juli 2015]
- Arab News (2015a, 2. juli). 262, 000 Yemenis correct status. *Arab News*. Tilgjengelig fra <http://www.arabnews.com/featured/news/770521> [lastet ned 9. juli 2015]
- Arab News (2015b, 13. mai). 2,000 Yemeni detainees to correct status. *Arab News*. Tilgjengelig fra <http://www.arabnews.com/news/746266> [lastet ned 22. juli 2015]
- Arab News (2015c, 27. april). Drive against illegal expats intensified. *Arab News*. Tilgjengelig fra <http://www.arabnews.com/news/738441> [lastet ned 10. juli 2015]
- Arab News (2015d, 16. januar). Minister wants airport health check for Umrah pilgrims. *Arab News*. Tilgjengelig fra <http://www.arabnews.com/saudi-arabia/news/690321> [lastet ned 10. juli]
- Associated Press (2014, 22. januar). Saudi Arabia says it has deported more than 250, 000 foreign migrant workers. *The Guardian*. Tilgjengelig fra <http://www.theguardian.com/world/2014/jan/22/saudi-arabia-deported-foreign-migrant-workers> [lastet ned 13. juli 2015]
- Baron, A. (2013, 22. november). Breadwinners return empty-handed to Yemen, Arab world’s poorest country. *Christian Science Monitor*. Tilgjengelig fra <http://m.csmonitor.com/World/Middle-East/2013/1122/Breadwinners-return-empty-handed-to-Yemen-Arab-world-s-poorest-country> [lastet ned 13. juli 2015]
- BBC (2014, 13. desember). Yemen kills 'al-Qaeda militants disguised as veiled women. *BBC*. Tilgjengelig fra <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-30465535> [lastet ned 22. juli 2015]
- Bsheer, R. (2010, 17. september). Kafala Politics and Domestic Labor in Saudi Arabia. *Jadaliyya*. Tilgjengelig fra <http://www.jadaliyya.com/pages/index/153/kafala-politics-and-domestic-labor-in-saudi-arabia> [lastet ned 17. juli 2015]
- Burke, J. (2011, 25. juni). Saudi Arabian torment of migrant workers at mercy of abusive “madams”. *The Guardian*. Tilgjengelig fra <http://www.theguardian.com/world/2011/jun/25/saudi-arabia-migrant-mistreatment> [lastet ned 13. juli 2015]
- Chatterji, A. (2013, 10. april). Saudi Arabia Builds 1,000 Mile Fence to Block Yemeni Smugglers and Migrants. *International Business Times*. Tilgjengelig fra

- <http://www.ibtimes.co.uk/saudi-arabia-fence-yemen-illegal-smuggler-immigrants-455503>
[lastet ned 16. juli 2015] The Economist (2013, 10. desember). Down and out. *The Economist*. Tilgjengelig fra <http://www.economist.com/blogs/pomegranate/2013/12/deported-yemeni-migrant-workers>
[lastet ned 13. juli 2015]
- Expat Arrivals (u.å.). *Education and Schools in Saudi Arabia*. [s.l]: Expat Arrivals. Tilgjengelig fra <http://www.expatarrivals.com/saudi-arabia/education-and-schools-in-saudi-arabia> [lastet ned 15. juli 2015]
 - Gulf News (2014a, 11. november). Al Houthi advance raises alert for Saudi border guards. *Gulf News*. Tilgjengelig fra <http://gulfnews.com/news/gulf/saudi-arabia/al-houthi-advance-raises-alert-for-saudi-border-guards-1.1410896> [lastet ned 20. juli 2015]
 - Hatem Abbas Ghazzawi & Co. (u.å.). *Employment Law*. Jeddah: Hatem Abbas Ghazzawi & Co. Tilgjengelig fra http://www.saudilegal.com/saudilaw/17_law.html [lastet ned 20. juli 2015]
 - Al-Hatlani, I. (2015, 7. januar). Yemen falling out of Saudi's grasp. *Al-Monitor*. Tilgjengelig fra <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2015/01/yemen-falling-out-of-saudi-grasp.html#> [lastet ned 17. juli 2015]
 - HRW, dvs. Human Rights Watch (2015a, 9. mai). Saudi Arabia: Mass Expulsions of Migrant Workers. *HRW*. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/news/2015/05/09/saudi-arabia-mass-expulsions-migrant-workers> [lastet ned 20. juli 2015]
 - HRW (2015b, 10. mai). Detained, Beaten, Deported. *Saudi Abuses against Migrants during Mass Expulsions*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/report/2015/05/10/detained-beaten-deported/saudi-abuses-against-migrants-during-mass-expulsions> [lastet ned 20. juli 2015]
 - HRW (2014, 18. februar). Saudi-Arabia: 12, 000 Somalis Expelled. *HRW*. Tilgjengelig fra <http://www.hrw.org/news/2014/02/18/saudi-arabia-12000-somalis-expelled> [lastet ned 10. juli 2015]
 - IOM, dvs. International Organization for Migration (2015, 10. januar). *Yemeni migrants returned from Saudi Arabia through the Border Crossing Point of Al Tuwal, Hajjah – December 2014 Update*. Geneva: IOM. Tilgjengelig fra https://www.iom.int/files/live/sites/iom/files/Country/docs/Dec2014Yemeni_Migrant_Snaps_hot.pdf [lastet ned 15. juli 2015]
 - IOM (u.å.). Yemeni migrants returned from Saudi Arabia through the Border Crossing Point of Al Tuwal, Hajjah Governorate, Yemen. *IOM*. Tilgjengelig fra <https://www.iom.int/files/live/sites/iom/files/Country/docs/2013-2014comparsion.pdf> [lastet ned 15. juli 2015]
 - IRIN (2014b, 20. november). Yemen crisis a boon for people smugglers. *IRIN*. Tilgjengelig fra <http://www.irinnews.org/report/100863/yemen-crisis-a-boon-for-people-smugglers> [lastet ned 20. juli 2015]
 - Al Jazeera (2014, 2. september). What's behind the spike in Saudi beheadings? *Al Jazeera*. Tilgjengelig fra <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2014/08/what-behind-spike-saudi-beheadings-20148247123955103.html> [lastet ned 13. juli 2015]
 - Al Jazeera (2013, 15. desember). Saudi activist sentenced to lashes and jail. *Al Jazeera*. Tilgjengelig fra <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2013/12/saudi-activist-sentenced-lashes-jail-20131215173542394182.html> [lastet ned 13. juli 2015]
 - Jobson, E. (2013, 11. desember). Saudi Arabia migrant expulsions: They beat us. I want to warn others not to go. *The Guardian*. Tilgjengelig fra <http://www.theguardian.com/global-development/2013/dec/11/saudi-arabia-migrant-expulsion-ethiopia> [lastet ned 13. juli 2015]
 - Labor and Workmen Law (1969a). *Labor and Workmen Law*. Tilgjengelig fra http://www.saudiembassy.net/about/country-information/laws/Labor_and_Workmen_Law-1of4.aspx [lastet ned 20. juli 2015]

- Labor and Workmen Law (1969b). *Labor and Workmen Law*. Tilgjengelig fra http://www.saudiembassy.net/about/country-information/laws/Labor_and_Workmen_Law-2of4.aspx [lastet ned 20. juli 2015]
- Labor Law of KSA (2007). *Labor Law of KSA*. Tilgjengelig fra <http://www.indianembassy.org.sa/Content.aspx?ID=816> [lastet ned 20. juli 2015]
- Nair, D. (2013, 2. april). Saudi Arabia Beheads Man Convicted of Murder, Deports Thousands of Yemeni Labourers. *International Business Times*. Tilgjengelig fra <http://www.ibtimes.co.uk/saudi-arabia-beheading-execution-yemeni-labourers-deportation-452511> [lastet ned 13. juli 2015]
- McDowall, A. (2014, 3. november). Houthi advance raises alert for Saudi border guards. *Reuters*. Tilgjengelig fra <http://www.reuters.com/article/2014/11/11/us-saudi-security-yemen-idUSKCN0IV0GS20141111> [lastet ned 22. juli 2015]
- Al-Moshki, A.I. (2015, 18. mars). Yemenis in Saudi Arabia fear deportation. *Yemen Times*. Tilgjengelig fra <http://www.yementimes.com/en/1868/report/4975/Yemenis-in-Saudi-Arabia-fear-deportation.htm> [lastet ned 14. juli 2015]
- Al-Moshki, A.I. (2014, 10. juli). Interior Ministry: Saudi Nationals Responsible For Wadia Border Attack. *Yemen Times*. Tilgjengelig fra <http://www.yementimes.com/en/1797/news/4084/Interior-Ministry-Saudi-nationals-responsible-for-Wadia-border-attack.htm> [lastet ned 22. juli 2015]
- Orkaby, A. (2015, 9. april). *Saudi Arabia's war with the Houthis: Old Borders, New Lines*. Washington D.C.: The Washington Institute. Tilgjengelig fra <http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/saudi-arabias-war-with-the-houthis-old-borders-new-lines> [lastet ned 22. juli 2015]
- Quiano, K. & Whiteman, H. CNN (2015, 17. april). Saudi Arabia executes second Indonesian maid in one week. *CNN*. Tilgjengelig fra <http://edition.cnn.com/2015/04/17/asia/indonesia-saudi-arabia-executions/> [lastet ned 20. juli 2015]
- Rasooldeen, Md. (2015, 12. mai). Riyadh police detain illegal guards. *Arab News*. Tilgjengelig fra <http://www.arabnews.com/saudi-arabia/news/745706> [lastet ned 10. juli 2015]
- Reuters (2014, 4. juli). Yemen: At Least 6 Die After Saudi Border Post Is Attacked. *New York Times*. Tilgjengelig fra <http://www.nytimes.com/2014/07/05/world/middleeast/yemen-at-least-6-die-as-saudi-border-post-is-attacked.html> [lastet ned 22. juli 2015]
- Royal Embassy of Saudi Arabia, Washington D.C. (u.å.). *General Education*. Washington D.C.: Royal Embassy of Saudi Arabia. Tilgjengelig fra <https://www.saudiembassy.net/about/country-information/education/> [lastet ned 22. juli 2015]
- Silva, C. (2015, 18. mai). Saudi Arabia Beheadings On Track For Record Year, 85 People Executed By Islamic Kingdom In 2015. *International Business Times*. Tilgjengelig fra <http://www.ibtimes.com/saudi-arabia-beheadings-track-record-year-85-people-executed-islamic-kingdom-2015-1927920> [lastet ned 13. juli 2015]
- Al-Sulami, Md. (2015, 11. mai). Job visas via Ajeer for Yemenis with corrected status. *Arab News*. Tilgjengelig fra http://www.arabnews.com/saudi-arabia/news/745271?quicktabs_stat2=0 [lastet ned 22. juli 2015]
- Spencer, R. (2015, 14. januar). Revealed: Saudi Arabia's 'Great Wall' to keep out Isil. *The Telegraph*. Tilgjengelig fra <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/saudi-arabia/11344116/Revealed-Saudi-Arabias-Great-Wall-to-keep-out-Isil.html> [lastet ned 16. juli 2015]
- Al-Tamimi, A.D. (2015, 6. mars). Yemen's crippled economy. *Al-Monitor*. Tilgjengelig fra <http://www.al-monitor.com/pulse/business/2015/03/yemen-crippled-economy-political-security-solution.html> [lastet ned 22. juli 2015]

- Whitaker, B. (2015, 25. mars). Yemen and Saudi Arabia: A historical review of relations. *Al-bab.com. The Blog* [blogg]. Tilgjengelig fra <http://www.al-bab.com/blog/2015/march/yemen-saudi-relations.htm#sthash.j0qkp0Bb.dpbs> [lastet ned 22. juli 2015]
- Yemen Times (2015, 30. mai). More than 40,000 Yemeni workers corrected their residence status in Saudi Arabia. *Yemen Times*. Tilgjengelig fra <http://www.yementimes.com/en/1875/news/5107/More-than-40000-Yemeni-Workers-Corrected-their-Residence-Status-in-Saudi-Arabia.htm> [lastet ned 13. juli 2015]
- Yemen Post (2013, 14. mai). Yemen and Saudi Arabia Land Dispute: Sovereignty, Resources and Politics. *Yemen Post*. Tilgjengelig fra <http://yemenpost.net/Detail1123456789.aspx?SubID=6873> [lastet ned 16. juli 2015]

Muntlige kilder

- Norges ambassade, møte i Riyadh 28. oktober og 2. november 2014
- Diplomatiske kilder sideakkreditert til Jemen, møte i Riyadh 28. oktober 2014
- EUs representasjon, møte i Riyadh 28. oktober 2014
- International Organization of Migration (IOM), møte i Riyadh 29. oktober 2014
- Jemens ambassade, møte i Riyadh 29. oktober 2014
- Sveriges ambassade, møte i Riyadh, 2. november 2014
- FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR), møte i Riyadh 29. oktober 2014
- Tysk konsulat, møte i Jeddah 30. oktober 2014
- Norsk konsulat, møte i Jeddah 30. oktober 2014
- Fransk konsulat, møte i Jeddah 30. oktober 2014
- Gresk konsulat, møte i Jeddah 30. oktober 2014